

Падрыхтоўка педагогічных кадраў у БДПУ (1991 – 2000 гг.)

Пачатак 90-х гг. ХХ ст. азнаменаваў этап станаўлення і развіцця незалежнай Рэспублікі Беларусь. Уключэнне яе ў якасці паўнамоцнага суб'екта міжнароднага права ў эканамічныя, палітычныя і культурныя стасункі з іншымі краінамі (ў першую чаргу з еўрапейскімі) зрабіла неабходным перагляд падыходаў да праблем адукацыі.

Новыя гістарычныя і палітычныя рэаліі паставілі перад сістэмай адукацыі Рэспублікі Беларусь задачы выхавання педагогічных кадраў, якія здольны самастойна і свабодна выбіраць тэхналогіі навучання, свядома і адказна прымаць рашэнні.

Мінскі дзяржаўны педагогічны інстытут імя А.М.Горкага ўступіў у 90-я гг. у якасці самай буйнай у рэспубліцы шматпрофільнай педагогічнай навучальнай установы. У 1991 г. у інстытуце працавала 12 факультэтаў, на якіх навучалася больш за 12 тыс. студэнтаў на дзённай, завочнай і вячэрняй формах навучання, больш чым па 30 спецыяльнасцях і спецыялізацыях. Некаторыя з гэтых спецыялізацый і напрамкаў падрыхтоўкі з'яўляліся ўнікальнымі і не мелі аналагаў у рэспубліцы. Так, на факультэце падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі кадраў народнай адукацыі вялося навучання па спецыяльнасці “Сацыяльны педагог” са спецыялізацыяй па практычнай псіхалогіі і замежнай мове. Выпускнікі гэтай спецыяльнасці рыхтаваліся да працы з дзецьмі, якія пацярпелі ад вынікаў на Чарнобыльскай АЭС і мелі патрэбу ў кампенсацыі радыяцыйных уздзеянняў на псіхіку.

Вучэбны працэс у інстытуце забяспечвала 55 кафедраў, на якіх працавала 868 выкладчыкаў, у тым ліку 48 прафесараў і 456 дацэнтаў. Навукова-даследчая праца інстытута аб'ядноўвала шырокі спектр прыродазнаўчых, гуманітарных і псіхалага-педагогічных навук. Вучоныя інстытута прымалі ўдзел у 14 важнейшых навукова-даследчых работах, з якіх 7 былі аднесены да рэспубліканскіх праграм фундаментальных даследаванняў. Вялікую работу інстытут праводзіў па падрыхтоўцы навукова-педагогічных кадраў праз аспірантуру і дактарантуру, прычым не толькі для ўласных патрэб, але і для іншых навучальных устаноў рэспублікі. Пры інстытуце функцыяніравала 5 спецыялізаваных саветаў па абароне кандыдацкіх дысертацый і ў тым ліку савет па абароне доктарскіх дысертацый па тэорыі і гісторыі педагогікі.

На спецыялізаваных саветах інстытута абаранялі дысертацыі выкладчыкі і аспіранты інстытута, а таксама з розных ВНУ і навучальных устаноў Беларусі, Расійскай Федэрацыі, Украіны, Літвы, Польшчы, Балгарыі, В'етнама, Кубы, ГДР.

У гэты час у інстытуце пашыраліся даследаванні, накіраваныя на выкананне Закона “Аб мовах у Беларускай ССР”. Паспяхова ствараліся новыя падручнікі, вучэбныя і метадычныя дапаможнікі на беларускай мове. Было праведзена 5 навукова-метадычных канферэнцый па праблемах нацыянальнага Адраджэння.

З прыведзеных фактаў вынікае, што ў пачатку 90-х гг. ХХ ст. інстытут сфарміраваўся як адзіны вучэбна-навуковы педагагічны комплекс на аснове аўтаноміі і самакіравання.

Усё гэта дало падставу рэктару інстытута (24 верасня 1992 г.) звярнуцца ва ўрадавыя органы аб пераўтварэнні Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А.М.Горкага ў Беларускае дзяржаўнае педагагічнае ўніверсітэт. Рашэнне аб пераўтварэнні было прынята Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 08.09.1993 г.

Згодна з загадам Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь № 183 ад 17.06.93 г., Беларускае дзяржаўнае педагагічнае ўніверсітэт быў зацверджаны галоўным па распрацоўцы вучэбна-метадычнай дакументацыі па ўсіх спецыяльнасцях педагагічнага профілю. Калектыў універсітэта пачаў паслядоўна праводзіць мадэрнізацыю падрыхтоўкі педагагічных кадраў. Перабудова вучэбнага працэсу праходзіла на аснове гуманітарызацыі вышэйшай педагагічнай адукацыі, больш шырокага ўкаранення найноўшых тэхнічных сродкаў навучання, камп'ютэрнай тэхнікі.

Першае значэнне сярод навуковых пошукаў супрацоўнікаў універсітэта набылі работы, прысвечаныя стварэнню нацыянальнай сістэмы падрыхтоўкі педагагічных кадраў. Асноўнымі напрамкамі навуковых даследаванняў сталі “Фарміраванне і развіццё цэласнай нацыянальнай сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь”, “Навукова-метадычнае забеспячэнне рэалізацыі “Закона аб мовах” у педагагічных ВНУ”, “Нацыянальныя асаблівасці сацыяльна-эканамічнага, палітычнага і культурнага развіцця Беларусі”.

Шырокія магчымасці для ажыццяўлення новых падыходаў у вышэйшай педагагічнай адукацыі прадставіла ўвядзенне шматузроўневай сістэмы падрыхтоўкі педагагічных кадраў. Згодна з канцэпцыяй шматузроўневай падрыхтоўкі педагогаў, распрацаванай творчым калектывам універсітэта (навуковы кіраўнік Л.Н.Ціханаў), асноўным напрамкам дзейнасці вышэйшай педагагічнай навучальнай установы вызначалася развіццё асобы будучага настаўніка, калі студэнт педагагічнай ВНУ становіцца сапраўдным суб'ектам вучэбна-выхаваўчага працэсу. У адзначанай канцэпцыі ўводзілася трохузроўневая сістэма падрыхтоўкі педагагічных кадраў.

Першая ступень – шырокапрофільная і агульнанавуковая падрыхтоўка настаўнікаў базавай школы, на другой ступені рыхтуецца педагог па спецыяльнасці “настаўнік сярэдняй агульнаадукацыйнай школы”. Па выніках атэстатыцы прысвойваецца ступень бакалаўра, ці толькі званне настаўніка сярэдняй навучальнай установы школы. Трэцяя ступень накіравана на падрыхтоўку настаўнікаў гімназіі, ліцэяў, каледжаў, выкладчыкаў інстытутаў і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў. па выніках атэстатыцы (абароны дысертацыі) прысвойваецца ступень магістра.

Згодна з загадам Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь № 188 ад 29.07.1992г., пераход на шматузроўневую сістэму падрыхтоўкі кадраў ва ўніверсітэце пачаўся з 1992/93 навучага года на матэматычным, гістарычным факультэтах, а таксама на факультэце беларускай філалогіі і культуры.

Дэканаты і кафедры універсітэта на працягу 1992/93 навучальнага года пачалі распрацоўку вучэбна-метадычнай дакументацыі, якая адпавядала шматузроўневай сістэме вышэйшай адукацыі. У якасці арыенціраў Савет універсітэта прапанаваў наступныя палажэнні: агульны аб'ём работы студэнтаў для атрымання вышэйшай адукацыі размяркоўваць наступным чынам: гуманітарныя і сацыяльныя дысцыпліны – 20-25%; фундаментальныя навуковыя дысцыпліны – 35-45%; фундаментальныя дысцыпліны спецыяльнага цыкла – 25-30%; дысцыпліны спецыялізацый – 10-15%; агульная колькасць вучэбнага часу – 54 гадзіны ў тыдзень, пры гэтым да 60% часу адводзіцца на работу студэнтаў з выкладчыкамі ў форме абавязковых аўдыторных заняткаў. У пастанове Савета універсітэта ад 14 верасня 1993 г. было адзначана, што пры падрыхтоўцы спецыялістаў на зроўні вышэйшай адукацыі тэрмін навучання складае не менш як 4,5-5 гадоў, спецыяльнай (пашыранай) адукацыі – 1,5-2 гады. Пры навучанні па планах і праграмах вышэйшай адукацыі і спецыяльнай (пашыранай) вышэйшай адукацыі студэнт можа прайсці дадатковую падрыхтоўку і атрымаць адпаведна ступені бакалаўра і магістра.

З 1 ліпеня 1994 г. пры кафедры педагогікі універсітэта (загадчык дацэнт А.А.Грымаць) пачалася падрыхтоўка магістраў адукацыі (12 чалавек). На перыяд вучобы (10 месяцаў) навучэнцы ў магістратуры былі прыроўнены ў заканадаўчых адносінах да студэнтаў выпускнога курса універсітэта. На ступень магістра маглі прэтэндаваць асобы, якія мелі, як правіла, ужо ступень бакалаўра і рэкамедаваны Саветам факультэтаў. Залічэнне ў магістратуру праходзіла па выніках суб'яседавання на конкурснай аснове. Рашэнне аб прысуджэнні ступені магістра прымалася Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіяй.

У 1993/94 навучальным годзе 134 чалавекі атрымалі ступень бакалаўра, а 15 з іх сталі слухачамі магістарскага курса на кафедры педагогікі.

Асаблівасцю рэалізацыі прынцыпу шматузроўневай падрыхтоўкі з'яўляецца альтэрнатыва і варыятыўнасць адукацыйных задач на розных ступенях падрыхтоўкі будучага настаўніка і выхавальніка. Значная роля адводзіцца адаптацыі першакурсніка да вучобы ў вышэйшай школе.

Новы універсітэцкі статус і пераход на шматузроўневую сістэму патрабаваў унясення пэўных карэктыў у арганізацыю навукова-даследчай работы студэнтаў. Было распрацавана новае Палажэнне аб навуковых даследаваннях студэнтаў, якое дало магчымасць на кафедрах распрацаваць эфектыўную сістэму навукова-даследчай работы студэнтаў. У 1995 г. на факультэтах універсітэта працавалі: 45 студэнцкіх навуковых гурткоў, у якіх займалася каля 805 студэнтаў; 66 вучэбна-праблемных груп (625 студэнтаў); 10 студэнцкіх праблемных лабараторый (154 студэнты). З 1995/96 навучальнага года універсітэт пачаў працаваць па новых вучэбных універсітэцкіх планах. Адметнай рысай іх стала далейшая фундаменталізацыя тэарэтычнай і прафесійнай падрыхтоўкі педагогічных кадраў, яе непарыўнасць. Новыя вучэбныя планы павінны былі забяспечыць развіццё творчых якасцей студэнцкай моладзі; выхаванне ў будучых

педагогаў культуры самаадукацыі. У гэтай сувязі, на савеце БДПУ (5 верасня 1996 г.) было разгледжана пытанне аб навукова-метадычных асновах фарміравання адукацыйнай і прафесійнай мабільнасці студэнтаў у сістэме шматузроўневай падрыхтоўкі. Педагагічная мабільнасць студэнта, захоўваючы асноўныя канцэптуальныя прынцыпы развіваючага навучання, дазваляла впускніку універсітэта дасягнуць свабоднага выбару педагагічных тэхналогій. Балю пастаўлена патынне аб неабходнасці выкарыстання новых інфармацыйных тэхналогій з шырокім прымяненнем ЭВМ.

Паступова ва універсітэце ствараліся спрыяльныя ўмовы для павышэння творчай актыўнасці выкладчыкаў і студэнтаў. Так, у 1997/98 навучальным годзе звыш 800 студэнтаў (кожны дзесяты) займаліся на бакалаўрскіх і магістарскіх курсах; 4968 студэнтаў (64,8%) займаліся ў 37 навуковых гуртках, 88 вучэбна-праблемных групах, 17 студэнцкіх навукова-даследчых лабараторыях. На розных навуковых канферэнцыях з дакладамі выступалі 768 студэнтаў (у тым ліку на Міжнародных канферэнцыях – 16); 146 студэнтаў надрукавалі свае працы у навуковых выданнях. У 1998 г. 10 студэнтаў БДПУ сталі лаўрэатамі Рэспубліканскага конкурсу на лепшую навуковую работу і былі прадстаўлены на атрыманне прэзідэнцкай прэміі.

На працягу 1998/99 навучальнага года выкладчыкі універсітэта прымалі актыўны ўдзел у распрацоўцы навукова-метадычнага забеспячэння рэформы агульна-адукацыйнай школы. Звыш 60% тэматыкі псіхалага-педагагічных даследаванняў мелі непасрэднае дачыненне да рэформы школы. Супрацоўнікі універсітэта прымалі ўдзел у Рэспубліканскай праграме “Падручнік”. Выкладчыкамі універсітэта выдадзена ў 1998 годзе 94 падручнікі і вучэбных дапаможнікі для сярэдняй школы, у тым ліку: 9 падручнікаў з грыфам Міністэрства адукацыі; 48 вучэбных дапаможнікаў з грыфам Міністэрства адукацыі. Па навукова-тэарэтычных праблемах распрацоўкі школьных падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў у 1998 г. выконвалася 9 навукова-даследчых работ.

Пачынаючы з 1999/2000 навучальнага года, асноўнымі напрамкамі дзейнасці БДПУ становяцца: адкрыццё новых факультэтаў і спецыяльнасцей на патрэбы органаў адукацыі, перапрацоўка вучэбных планаў і праграм з улікам новых кірункаў у адукацыі, удасканалванне матэрыяльна-тэхнічнай базы, якая дае магчымасць пераходу на навучанне па новых тэхналогіях з выкарыстаннем сучаснай камп’ютарнай тэхнікі. Па выкананні гэтых напрамкаў ва універсітэце былі зроблены пэўныя крокі. Адбыліся першыя выпускі па новых спецыяльнасцях на факультэтах народнай культуры і прыкладной псіхалогіі, па валеалогіі. Пачалі рыхтавацца педагагічныя кадры па рэлігіязнаўству, англійскай і нямецкай мовах, дзіцячай і юнацкай журналістыцы, па літоўскай і польскай мовах. Удасканалванне вучэбных планаў і праграм з сярэднімі спецыяльнымі педагагічнымі навучальнымі ўстановамі далі магчымасць перавесці падрыхтоўку на скарачаны тэрмін навучання па педагогіцы і методыцы пачатковага навучання, музыцы і спевах, сусветнай і айчыннай культуры.

Кіраўніцтвам універсітэта ў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь была ўнесена прапанова аб стварэнні ва універсітэце ўпраўлення падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў вышэйшай кваліфікацыі. Галоўнай мэтай упраўлення павінна была стаць распрацоўка праграм і ажыццяўленне мерапрыемстваў па ўдасканалванні існуючых і пошук новых форм актывізацыі дзейнасці выкладчыкаў і студэнтаў універсітэта.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ